

JELENA J.  
DIMITRIJEVIĆ



SEDAM  
MORA  
I TRI  
OKEANA

DRUGA KNJIGA

■ Laguna ■

---

---

  
Savremenice  


Knjiga 8

Copyright © ovog izdanja 2023, LAGUNA

# Sadržaj

Vladimir Đurić: <i>Putopis spasen od zaborava</i> . . . . .	9
---	---

## IV

### PUT INDIJE

1. Kroz Kairo i Port Said . . . . .	27
2. Sueckim kanalom . . . . .	39
3. Crveno more. . . . .	46
4. Crvenim morem ili paklom i rajem . . . . .	50
5. U Adenu i Arapskim morem. . . . .	63
6. Pred Kapijom Indije . . . . .	85
7. Bombaj – Kapija Indije . . . . .	88
8. U hotelu <i>Derbi</i> . . . . .	96
9. Ostrvo Elefanta . . . . .	101
10. Bombaj – „Kraljica Istoka“ . . . . .	108
11. Rau Babu. Iz počasti Srbiji . . . . .	120
12. Moja rupija i snek čarmerove gajde . . . . .	127

13. Čarobni Istok. . . . .	136
14. Kuins roud barning gat . . . . .	142
15. Kule tišine . . . . .	146
16. Prvi put vozom kroz Indiju . . . . .	158
17. Po gradovima radža i maharadža u Radžputani . .	171
18. Delhi, glavni grad u Indiji, stolica vicekralja od Indije .	188
28. U Kalkuti, Tagorova kuća bez Tagora . . . . .	191
29. U poseti Tagoru u Santiniketanu. . . . .	199
31. (ili 29) Puri . . . . .	215
32. (ili 29) Hram Džaganat – Puri . . . . .	231
33. (ili 30) Hinduske Udovice. . . . .	238
34. Na Bengalskom zalivu u sunčev zalazak. . . . .	244

VII  
OD INDIJE DO JAPANA  
ili  
K SUNCU ZA SUNCE

O svojim utiscima iz Japana . . . . .	253
---------------------------------------	-----

VIII  
U ZEMLJI SUNČEVOG RAĐANJA I BUDINO  
SMEJANJA KAD TREŠNJE CVETAJU... NIKO

Na Tihom okeanu . . . . .	263
Epilog . . . . .	274
Rečnik manje poznatih reči. . . . .	285
Napomena o ovom izdanju . . . . .	291
<i>O autorki</i> . . . . .	293

IV  
PUT INDIJE



## KROZ KAIRO I PORT SAID

Put Indije...

Ali kako bih mogla da ne zabeležim u svojoj beležnici ovo što mi je zabeleženo u srcu pre polaska na hodočašće našoj majci Indiji?

Evo, drage moje, one koje me se sećaju i žele da znaju gde sam.

Napustila sam Svetu zemlju, Palestinu, svratila sam u „profanu“, u Misir, u njihov grad Kairo. Kupila sam kartu broda *Krakovija* što kroz koji dan plovi iz Port Saida u Bombaj; posetila sam veliku egipatsku gospođu i videla sam... koga?

Kako mi se učini ovaj veliki grad na Nilu. Kao da sam u njemu nekad dugo, dugo, živela i bila srećna.

U Ulici Kasr el Nil našla sam delić od svoga srca.

Svako strano mesto koje ovako zavolimo, zavolimo zbog nekoga. Jer mrtve stvari: Starine, Umetnost, Lepota – oduševе nas, ali nas posle oduševе samo trenutno, kad govorimo o njima; dok čovek, živo ljudsko biće, ima sasvim drugo preimućstvo. Mi se s njim razgovaramo kad smo daleko od

njega, kao kad bi bio kraj nas, s nama. Prostor nam ne smeta. Pa ipak, vreme... Ah, vreme! Ali ovom prilikom Vreme još nije moglo da učini ništa. A i kako bi kad je tek nekoliko nedelja prošlo od moga odlaska u one druge zemlje – susetke ovoj zemlji, u Palestinu i Siriju.

Hladna i uvek trezvena Amerikanka, dopisnik velikog američkog lista *Njujork tajms*, koja me prati do Kaira, bila je primljena kao moja poznanica u domu ne samo najlepše nego i najveće Egipćanke savremenog Egipta, njene ekselencije Hode-hanem Šaravi-paše.<sup>1</sup> Dok smo sedele u njenom zamku Luj XIV, pogledala me je sa zavišću što sam je uvela u taj dom gde se uverila da Istok, večiti Istok, tajanstveni Istok, krije u sebi blaga dragocena. Iznenađena Egipćankinom lepotom i njenom otmenošću, naročito njenim mislima i pogledima na ljude i svet, Amerikanka je tek tada razumela moj entuzijazam. Svakako tek tada. Obratila joj se nekoliko puta s nekim pitanjem, ali tako diskretno da ta pitanja nisu ličila na intervju reportera. I ja znam da će od svakog odgovora biti jedan – dopis. A pošto znam koliko se u Americi plaća za jedan dopis, naročito za dopis ovakve neobične, prosto neverovatne vrste, onda... Neka. Od srca se radujem. Ja Amerikanku ovim ne zadužujem, nego joj se odužujem za gostoprimstvo njenih sunarodnica za vreme moga boravka i gostovanja u Americi odmah posle rata, kad sam iz svoje zemlje bežala od uspomena iz crnih dana...<sup>2</sup>

Velika Egipćanka i ja, mala Srpkinja, oprostile smo se toplo, kao dve dobre, iskrene prijateljice, ne rekavši

---

<sup>1</sup> O susretu sa egipatskom princezom videti 20. poglavlje prve knjige *Sedam mora i tri okeana*. (Prim. prir.)

<sup>2</sup> Boravak u Americi tokom 1919. i 1920. godine Jelena Dimitrijević je opisala u putopisu *Novi svet ili U Americi godinu dana*, originalno objavljenom 1934. godine. Drugo izdanje objavila je 2019. godine izdavačka kuća *Laguna*. (Prim. prir.)



„Doviđenja!“ nego „Zbogom“. Kao da smo predosetile da se nikad više nećemo videti. Ovo ovakvo opraštanje dveju istočnih žena, toplo i dirljivo opraštanje, „demonstrativno“, kako bi se reklo u Americi, mučno da je razumela ova žena sa „Divljeg zapada“, o kome tako mnogo priča Džek London. Jer ona je otud, iz nekog mesta.

Stojeći na pragu vratnica što vode na ulicu, koja nam otvara jedan od stražara u egipatskom kostimu, što straži pred vratnicama ove divne palate, ja se okretoh, bacih pogled, svakako poslednji, i uzdahnuh, duboko uzdahnuh. Semicanka i arijevka; muslimanka i hrišćanka. Ali zar i za srce to znači nešto?

Iz Ulice Kasr el Nil uputih se u Aveniju Fuada Prvog – bez Amerikanke. Nju ispratih na piramide. I pod utiskom posle višenedelnog sastanka i večnog rastanka s milom ženom, išla sam polako pognute glave. Radost i žalost. Kao onda kad sam polazila iz Kaira. Ali ne. Onda je bila žalost i radost, a sad...

Približila sam se brzo, iako sam išla polako, kako se meni činilo, uglu Avenije Fuada Prvog, prema Bašti Ezbekiji da vidim ko je zauzeo ono mesto gde je stajala mala devojčica Fatma sa zelenom korpicom crvenih karanfila.<sup>3</sup> Kako će mi biti kad vidim neku drugu devojčicu na onom mestu toga ugla. A možda i – prazno. I utom pomislih neka joj laka zemlja u mezaru uvijenoj u nekoliko aršina bela platna. I... zacrvene se karanfil, ogroman karanfil, zazelene se lišće... Fatma! Ona sama bila je baš kao crveni karanfil u crvenoj dugačkoj anterijici i crvenim papučicama, sa zelenom šami-jicom na glavi; u odeći i obući što sam joj ja kupila u Čaršiji Muski, pred svoj odlazak iz Kaira.

---

<sup>3</sup> O prvom susretu s kairskom cvečarkom videti 22. poglavlje prve knjige. (Prim. prir.)

Kad me spazi, prvo ustuknu, pa odmah potrča k meni i stade da plače i da muca: „Onaj... Onaj... što prodaje Tutino<sup>4</sup> srce... Rđav čovek... Kaže... Kazao mi da ste vi...“ I ne završivši rečenicu uze naglas da plače.

„Kazao ti da sam umrla, je li Fatma?“

„Jes... Jes“, muca ona i glasno plače. Prolaznici zastaju i kao da pitaju šta je ovo. A ja joj ne kazah da je to isto za nju meni rekao. A i kako bih? Devojčica. Dete.

Pošto se malo primiri, kaza mi da je odbolovala. „Groznice, groznice.“

Jadna devojčica, baš kao da je iz groba ustala, toliko je potamnela.

I pre no produžih put, ja joj metnuh na vrat – tanak kao u štiglica – ogrlicu od pužića iz Genisaretskog jezera, njoj namenjenu, mada mi je onaj rekao da je umrla. Ona primi moj poklon, pužiće, radujući se; i pruži mi svoj – karanfil.

Nisam odbila karanfil, niti sam joj ponudila novac da bih je umirila. I ja: s kairskog Arabljanina doneh prokletstvo jer je hteo da mi se osveti što mu ne kupih jelenak,<sup>5</sup> koji mi je svako jutro, kad sam prolazila pored Bašte Ezbekije, nudio „baš“ onaj jelenak „od tirkiza“, za koji mi je tražio četrdeset pijastera, prvo, a posle spuštao, spuštao, dok najzad nije spustio na četiri, vičući: „Kupite ga, ledi! Jer on je baš onaj što je zamenjivao Tutankamonu srce za trideset i tri veka dokle god je ležao u grobnici.“

S kairskog Arabljanina sam skinula prokletstvo, a haifskog Jevrejina sam blagoslovila. Jer da ne bi onog slučaja s kartom u Haifi,<sup>6</sup> ja bih pravo u Port Said; te niti bih svratila

---

<sup>4</sup> Tutankamonovo. (Prim. prir.)

<sup>5</sup> Verovatno je u pitanju skarabej, sveta buba starih Egipćana. (Prim. ur.)

<sup>6</sup> Videti 37. poglavlje prvog dela putopisa. (Prim. prir.)

u Kairo i videla još jednom veliku egipatsku gospođu, niti bih saznala da je živa, šućur!, mala kairska cvečarka.

Da, svako zlo ima svoje dobro.

\*

Juče sam se provezla kroz Kairo, upravo kroz njegovu jednu ulicu. Jer Nubar-paša ulica, gde je moj hotel – *Nju Bedivijal* – vodi pravo stanici s koje se polazi za Port Said.

Port Said! San ili java?

Zaista, kad nam se ovakve želje ispunjavaju ili ovakvi snovi ostvaruju, nama se čini da su želje još samo želje, a snovi vazda snovi. I nebrojeno puta mi se učini kao da sanjam, a jedanput – oh, ne daj Bože! – da sam... da nisam pri zdravom razumu... Naročito sama! Prvi put. Jer iz Đenove za Egipat pođoh s mis Mimi i drugim Amerikankama, gostima u hotelu *Izota*, iz Egipta u Palestinu s Amerikankama i s Engleskinjama. Da, sasvim sama – u Indiju!

Kako bi mi bilo prijatno da je sa mnom Amerikanka, novinar. Ali ona ostade u Kairu da intervjuiše žene, egipatske feministkinje.

Još koji čas pa Port Said! Još jedan dan pa Suecki kanal, Crveno more. Samo još dvanaest dana pa – Indija!

A voz je jurio kroz pesak, kroz pustinju. Kompartimani bi se napunili peskom, putnici bi se pogušili da prozori nisu bili hermetički zatvoreni, jer su na prozorima spuštene kapci, te se činilo da je noć zbog zatamnjene svetlosti. Ja sam s vremena na vreme izlazila u koridor da vidim predeo kroz koji smo prolazili. Afrika, Egipat, neprestano Egipat. Sad pustinja, pesak. Sad oaza, bujno zelenilo. Pa opet pustinja. Brze promene kao na filmu. A s druge je strane Azija, Palestina, Jerusalem sa svojih dvanaest kapija (ne deset), i

tamo, iza kapija, u zidinama, najveća hrišćanska svetinja – Hristov grob. Kakve, kakve brze promene. Od pustinje i peska učini se prostranstvo – more; pa malo, i polja, njive se oru, kamile – po jedna u plugu – vuku plug. Pa opet... da, i poneko naseljeno mesto, varošica sva u cveću, palme, kiparisi. I opet – pustinja.

Vraćam se u kupe, ali: „Sad će Ismailija“, neko kaže, čuje se glas iz koridora i ja ponovo izlazim. „Ono je tamo Ismailija“, govori mi jedan putnik Arabljanin pokazujući rukom. Ja se setih broda *Trakija* kojim sam plovila sa svojim mužem pre dvadeset sedam godina grčkim morima mimo grčkih ostrva. *Trakija*, koja nas je nosila u Smirnu i dalje, mimo maloazijske obale, pored Troje, pa kroz Dardanele u Carigrad, srela se blizu jednog ostrva s *Ismailijom*, egipatskim brodom, čiji su mi se ženski putnici muslimanske vere, u crnim feredžama, s belim jašmacima, učinili kao laste koje se vraćaju na zimovanje u žarke predele. Jer bila je jesen. A egipatski brod *Ismailija* učinio mi se jedno ostrvo otisnuto u nekoj buri iz voda bog zna čijih i zalutalo u grčke vode... Iz voza mi se varoš Ismailija učini lepa, živopisna, kao i sve orijentalске varoši. U zelenilu šarene kuće, jasno, plavo nebo dodiruju vrhovi belih minareta i crnih kiparisa. Tipičan orijentalски grad; interesantan zbog jezera oko sebe.

Na jednoj stanici posle Ismailije dođoše dve mlade arapske devojke, u crnim čaršafima, s belim pečima; i prolazeći mimo mog kupea videše da nema muškaraca, da je u njemu žena, i uđoše. Bile su bez bagaža, te se videlo da neće putovati daleko. Smakoše s glave čaršafe, skinuše peča i sevši prema meni, one, po običaju arapskom, svakako iz radoznalosti, ispitaše me odakle sam i kuda idem. Govorile su francuski. I kazaše mi da su kćeri nekih spahija i da se zovu: jedna Azi-ze-hanem, druga Dauled-hanem. Obe su vrlo lepe, semitske

boje puti. Što se tiče zuba, već sam kazala da sve Arabljanke sa kojima sam govorila imaju osobito lepe zube. Pa me pitaše da li sam bila u Parizu. „Ah, Pariz!“ Njihov je san, videla sam, Pariz kao moj Indija. Kad bih mogla da vidim kakav je Pariz u njihovoj mašti, u mašti mladih Afrikanki ili bolje reći mladih Arabljanke. U svakoj mladoj Arabljanke ja poznajem Šeherezadu, onu iz *Hiljadu jedne noći*. Pa, po mojoj želji, uzeše da pevaju neku svakako ljubavnu arapsku pesmu, ali tako tiho da ne čuju u kupeu do nas muškarci. I kad otpevaše pesmu, one, opet po mojoj želji, uzeše da igraju. Igra je istovetna kao u Turskoj i kao u Španiji, u gradovima Andaluzije. Vile su se u struku, tresle u plećima i, mesto zveckanja zilovima i kastanjetama, pucale su petama. Ja im ponudih pre nego što su počele da igraju kastanjete ponete iz Španije za uspomenu, a one odbiše opomenuvši me mimikom da su u kupeu do nas muškarci. Jedna od njih, Azize-hanem, mnogo lepša i mnogo življa od Dauled-hanem, kad je počela da igra, da se vije, da i očima i ustima i svakom crticom svoga lica, naročito smehom, govori – učini mi se poznata i neobično mila. „Gde sam je videla i kad?“ Ah, da – setila sam se. Ovo je druga „*belissima Estrella* hispanoamerikana, *Imperio Argentina*“, koja me je ushićavala prošloga leta u varijeteima Barselone i San Sebastijana: *Imperio Argentina! Celebre cancionista, cupletista, cantadora de flamenco, bailarina, danzarina, guitarista...*“, kakve epitete i kvalitete ne izređaju u plakatima pa čak i na ulaznicama Španjolci uoči predstave u kojoj će sudelovati ova zaista slavna „zvezda“ latinsko-amerikanska.<sup>7</sup>

<sup>7</sup> Verovatno je reč o Antoniji Merse i Luke (*Antonia Mercé y Luque, 1890–1936*), čije je umetničko ime bilo La Arhentina (*La Argentina*), slavnoj i uticajnoj plesačici. (Prim. prir.)

Ali kad se ove dve lepe i vesele devojke razdragaše u igri do vrhunca, voz naglo uspori let: one pohitaše po čaršafe i peča, spremiše se, pa pozdravivši mene temenima veoma dubokim potrčaše izlazu.

– Za ovim mestom dolazi Port Said – opomenu me kondukter.

Port Said, Indija! – i opet mi se učini da sanjam.

\*

Odsela sam u hotelu *Post* kao i mnoge putnice, Engleskinje, i pošla sam po Port Saidu. Zbog stila kuća, naročito zbog boja, kao i Ismailija, živopisan. Kad pitah jednog Italijana čiji je stil zgrada, on odgovori: „Svačiji“. Jer u Port Saidu je od sedamdeset i jedne hiljade stanovnika skoro dvadeset hiljada Evropljana. Iz sviju rasa ljudi vide se njegovim ulicama. Naročito Ulicom Nil. Interesantan je još i sa svog položaja toliko ravnog da se skoro izjednačio s morskom površinom. Iz daljine se i ne opaža plovili vi Sueckim kanalom ili Sredozemnim morem. Poznaje se, samo iz daljine, po kuli svetlosti koja je toliko visoka te danju obeležava zemlju, a noću se vidi na dvadeset milja uokolo. Da nije te kule, mislio bi čovek da su se svud razlile vode. Ili ima se utisak da kao da je nije sagradila ljudska ruka nego je nekim čudom nikla iz vode. Ali još je nešto monumentalno u Port Saidu što se diže nad vodama i daje signal putnicima da tu ima i kopna. To je monument, ogromna statua Lesepsova,<sup>8</sup> koju je Lesepsu podiglo Suecko društvo. Zgrade gde su biroi *Kanalske kompanije*, i gde se beleže tonaže brodova i liste

---

<sup>8</sup> Ferdinand Mari Vikont de Leseps (*Ferdinand Marie Vicomte de Leseps*, 1805–1894), francuski diplomata i inženjer, graditelj Sueckog kanala. (Prim. prir.)

putnika što prolaze kroz kanal, padaju putnicima u oči tek kad mimo njih prolaze.

Idem portsaidskim ulicama sama – prvi put. Mis Mimi Brakus nestade kao da pade u Nil i pojedoš je krokodili. Mis Meri Njutr još luta po Svetoj zemlji, a one druge moje saputnice, Engleskinje i Amerikanke, po Transjordaniji. Ne mogu reći da mi je prijatno, ne što se bojim, već što nemam i što neću imati s kim da delim utiske.

Pred jednom radnjom u Ulici Nil skupilo se mnogo Engleza i Amerikanaca, i muškarci i žene: kupuju „topi“ (*topee*).<sup>9</sup> U toj radnji ništa drugo do tih šešira za tropske zemlje. Pojedini su na žicama i sa ventilima pri vrhu. Jedni su od bela platna, drugi od beličaste sirove svile. Priprema, ili bolje reći ratna sprema: ratovaće čovek sa suncem. Ljudi se spremaju za defanzivu od onoga koji će biti u ofanzivi na Crvenom moru i u Indiji i čija se sila već opaža i ovde, u Port Saidu. Kakva sila, a kakva odbrana! Ironija, po izgledu. Sunčeve ognjene strele i šeširi od platna i svile, s ventilima i bez ventila. Pa ipak, kažu da se mnogi odbrane iako se ovako brane.

Samo ja ne kupih topi, šešir od bela platna ili od beličaste sirove svile, ili šlem, tropski šlem kako ovo odbrambeno oružje neki zovu. Što će mi? Mislim. Ja sam na zimi slabić, a na toploti sam junak, ne običan junak, nego neko iz nečije priče, ili naš iz narodnih pesama.

Ostavih radnju s tropskim šeširima pa se uputih čaršijom, to jest čaršijama: da vidim kakve su. One tipične istočnjačke čaršije i ovde. Pune šarenila, šarene robe: svega i svačega za odelo, a i za jelo. Riba sa celog Istoka, Bliskog i Dalekog. Iz Turske, iz Egipta, iz Indije, Kine i Japana. Bogati putnici, turisti, muškarci i žene, oni koji se nisu snabdeli u

<sup>9</sup> Eng. – poseban tip lagane kape oblika šlema za topla podneblja. (Prim. prir.)

aleksandrijskim i kairskim čaršijama i bazarima, snabdevaju se ovde kostimima beduina i njihovih žena, Japanaca i Japanki i drugim: spremaju se za kostim-bal, koji je na velikim brodovima što plove Sredozemnim i Crvenim morem, kao i okeanima, obligatan.

Jutros sam rano ustala i tumarala po kraju ili krajevima urođenika. Dan je vreo još od jutra. Urođenici su svi na ulici. Arabljanke u šarenom odelu, pokrivenne glave – ne i lica. Kuće sa dugačkim hodnicima otvorenim sa ulice. Kamile i magarci, sve nakićeno kao ljudi i kao žene... Vreva! U ovoj se kući prži nešto na maslu: miriše; na onom doksatu se svira. Ah, da, vri od sveta, od tovarnih kamila i pretovarenih magaraca, od lako obučениh ljudi i polunage dece. A kako je tamo kod nas? Naša deca jedva se kreću od silnog toplog odela u koja su ih njihove mame obukle, i crvenih obrašćića i crvenih nosića, crvenih od hladnoće, od zime žure se u školu vesela, jer danas je Sveti Sava đaćka slava. Kad se setih toga, ja niz lice osetih suze.

Ostavih urođenički kraj pa se uputih spomeniku Lesepsovu. Stadoh preda nj: „Ovde si uspeo, a u Panamskom kanalu pretrpeo si neuspeh.“ Jedan mi meštаниn govori: „Spomenik, statua visoka je dvadeset dve i po stope, pijedestal dvadeset četiri i po.“ Ja slušam i mislim: „Mali je znak zahvalnosti ili priznanja. Jer Leseps je rastavljajući dva kontinenta zbližio dva sveta. Dok je bilo prevlake, oni su bili daleko. I statua kao da gleda u ta dva sveta, nad vodama što su se razlile pred njom i oko nje. Dokle je Sredozemno more, odakle je Suecki kanal?

Zaista interesantno. I poetično. Čak i romantično. Koliko sam moreuza do sada videla, a nijedan nije učinio na mene ovakav utisak. Ali ovo nije moreuz, no kanal prosečen ljudskom rukom. Afrika i Azija. Rastavljeno vodom faraonsko carstvo od zemlje jevrejskih careva.



Tumarajući po Port Saidu, čini mi se da se tim tuma-  
ranjem zavaram kao dete igračkom. Jer sva sam obuzeta  
jednom jedinom mišlju – putem u Indiju. „Kakva kuraž“,  
kao da mi neko u podsvesti uzvikuje. I kakva energija! Ni  
za trenutak me ne napušta jedno čudno duševno stanje.  
Ognjene strele sunca na Crvenom Moru, ognjene strele  
sunca u Indiji. I bolest indijske, upravo bombajske groznice.  
Crveno more! Prokleta Indija! Kobre! Da, kobre, izvlače se  
iz zida sobe, uvlače se u postelju, zavlraču se pod uzglavlje.  
Oh, ništa, ništa ne slabi energiju, ne obara moral. U smrt za  
bolji ili drukčiji život. Za promenu, bolju ili goru, samo za  
promenu. Kod kuće, u kući – sama. Moj drug i ja nismo bili  
blagosloveni u svetinji braka onim što bi nam za života našeg  
pričinjavalo brige, ali i stvaralo radosti i u čemu bismo posle  
smrti živeli. A ja Port Saidom lutam samo da mi brže prođu  
ovi nesnosno dugi časovi, časovi do polaska.

Poduhvatila me struja, ili neki talas, pa me nosi: od Đe-  
nove... Dokle, dokle, do na kraj sveta, kao kad bi svet, naša  
planeta imala kraj. Ono što je okruglo nema ni početka ni  
kraja. Otkud ovolika energija kad je prošla ne samo prva  
mladost no i mladost, pa čak i zrelo doba? Na drvetu mi  
života voće je zrelo i prezrelo, a gle! – još ne opada! Duša  
kao da se zatvorila zato u se, da iz sebe prkosi Vremenu. Jer  
dok je vreme na telu vršilo promenu pravilno, po prirodnom  
zakonu i procesu, duši mi nije htelo, ili nije moglo ništa.

I dok noge klecaju od umora, od šetnje, hodaju po Port  
Saidu, duša osvežavana novim utiscima veselo izgovara onu  
tako dragu maksimu svakom ljudskom stvorenju zrelijih  
godina, maksimu žene filozofa Amerikanke: „Starost je samo  
uobraženje (*Age is all imagination*).“

Kako će mi biti kad sirena s *Krakovije*, ili bolje reći sama  
*Krakovija*, sutra rikne. Kao da će me tom svojom rikom

opomenuti da onoga časa kad se u nju ukrcam, kidam sa svim onim što je materijalno i što me vezivalo za deo sveta i za zemlju u kojoj sam se rodila i provela gotovo čitav ljudski vek. Još samo duhovna veza s tim svetom, zemljom i ljudima. Ili samo s ljudima, s onima koji su mi svoji, najbliži po krvi: s bratom i sestrom, kao i sa mojima milim umrlima – i prijateljima.

I neću, ne mogu čekati četiri sata. Odmah po ručku polazim sa svojim багаžem. Dva budanca,<sup>10</sup> nosača, već me izgledaju. I vidim sebe kako za njima potrčkam, da mi ne umaknu, ili da mi ne izmakne *Krakovija*, iako znam da neće jer će se otisnuti od obale tek u četiri po podne.

Baciću jedan pogled na Port Said, grad koji sam priželjkivala godinama, priželjkivala ga zbog Indije, na Lesepsov spomenik što će mi u mojoj uobrazilji poželeći „srećan put!“, i u kulu svetlosnu što strši nad ovom niskom nizinom. A kad se već nađem na brodu i smestim stvari u svojoj kabini, ja ću izići na najviši krov broda, pa i ne okrenuvši se Port Saidu da mu rečem „zbogom!“, baciću pogled pred sobom, gde ću u mašti videti grad u koji ću se posle višednevne plovidbe iskrcati, videću Bombaj, kapiju zapadne Indije ili kako ga zvanično zovu – Kapiju Indije: Indiju!

---

<sup>10</sup> Verovatno misli na budiste. (Prim. prir.)